

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

της Α. Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου
Καθηγ. Παντείου Παν/μίου

Ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας πάντα πίστευε και πιστεύει ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μπορεί να γίνουν τρομερά αποτελεσματικός συντελεστής της προόδου των θέσεων σχετικά με τους ρόλους των δύο φύλων.

Σε όλα τα θέματα βέβαια μπορούν να επηρεάσουν. Αλλά ο ρόλος τους μπορεί να είναι σημαντικότερος ό,που πρέπει να γίνουν μεγάλες κοινωνικές αλλαγές, ό,που χρειάζεται αλλαγή νοοτροπίας, πράγμα κατά κανόνα πολύ δύσκολο και βραδύρρυθμο. Γι' αυτό σκεφθήκαμε ότι είναι ιδιαίτερης σπουδαιότητας η διοργάνωση κάποιας σειράς ομιλιών, συνοδευόμενης με την παράδοση ορισμένων στοιχείων κατά θέματα, σε δημοσιογράφους, οι οποίοι ανήκουν είτε στα έντυπα μέσα ενημέρωσης είτε στα ηλεκτρονικά και βεβαίως θα ασχοληθούν με αυτά τα θέματα της ισότητας στη δουλειά τους.

Θα προσπαθήσουμε να τους διαφωτίσουμε κατά το δυνατόν ώστε το ρόλο τους να τον παίξουν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, δηλαδή κατατοπισμένοι για τις κυριότερες θέσεις και διαφωτισμένοι για τις κυριότερες προσπάθειες και τάσεις οι οποίες σήμερα κυριαρχούν πάνω στα θέματα που αφορούν τη γυναίκα και ειδικότερα την Ελληνίδα, και μάλιστα όχι μόνο σήμερα αλλά αύριο που θα είναι μέσα στην Ευρώπη με όλες τις άλλες Ευρωπαϊκές. Πιστεύουμε ότι η σημερινή προσπάθεια είναι μία από τις σημαντικότερες τις οποίες έχουμε κάμει στοχεύοντας στη διαφώτιση του κοινού. Έχουμε μιλήσει σε πολύ ευρύ κοινό, αλλά θεωρούμε ότι αυτός ο μικρός αριθμός δημοσιογράφων που αποδεχθήκαμε ως ακροατές μπορεί να έχουν καλύτερο αποτέλεσμα απ' ό,τι η διαφώτιση πολλών ατόμων, που δεν έχουν όμως τη δυνατότητα να επηρεάσουν περαιτέρω άλλους με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Την άποψή μας αυτή συμμερίστηκε και η Επιτροπή της ΕΟΚ κυρία Βάσω Παπανδρέου, η οποία φρόντισε να μας παραχωρηθεί ένα ποσό απαραίτητο για όλη την οργάνωση αυτή. Θέλω να την ευχαριστήσω θερμά από αυτή τη θέση και θέλω πολύ να ευχαριστήσω και τους διακεκριμένους ομιλητές μας οι οποίοι δέχθηκαν να έρθουν να μιλήσουν.

Για κάθε θέμα προσπαθήσαμε να βρούμε τον πιο ειδικό που διαθέτει ο τόπος. Και αρχίζουμε σήμερα με τον κ. Δελγιάννη, ο οποίος είναι ο ειδικότερος για τα θέ-

ματα του Οικογενειακού Δικαίου, Καθηγήτης του Οικογενειακού Δικαίου ο ίδιος, πρωταγωνιστής στη μεταρρύθμιση του Οικογενειακού Δικαίου, η οποία αποτέλεσε σταθμό, όπως γνωρίζετε, στην ιστορία του τόπου μας και στη θέση της γυναίκας. Τον ευχαριστώ ιδιαίτερα γιατί ήρθε από την Θεσσαλονίκη να μας μιλήσει.

Θα ήθελα να σας δώσω μια γενική εικόνα για το πως εμφανίζεται σήμερα το γυναικείο θέμα. Μη νομίζετε πια, όπως νομίζουν μερικοί, ότι το γυναικείο κίνημα είναι θέμα λίγων φεμινιστριών. Η ισότητα των δύο φύλων έχει γίνει σημαία όλων των διεθνών διακρατικών οργανισμών. Στους διεθνείς οργανισμούς, όπως ξέρετε, οι αποφάσεις παίρνονται κυρίως από άντρες, διότι σπανίως εκπρόσωποι κρατών και υπουργοί εξωτερικών είναι γυναίκες. Όλα τα ψηφίσματα, οι διακηρύξεις και οι συμβάσεις για την ισότητα, τα οποία θα ακούσετε, είναι του ΟΗΕ, του Συμβουλίου της Ευρώπης, της ΕΟΚ. Είναι σήμερα μία παγκόσμια θέση αυτή, ότι δηλαδή δεν μπορεί να προχωρήσει η ανθρωπότητα αν με τις σημερινές ανάγκες που υπάρχουν δεν αξιοποιούνται και τα δύο φύλα. Η σπατάλη, δηλαδή, της μη πλήρους αξιοποίησης και του άλλου μισού πληθυσμού της γης θεωρείται, υπό τις σημερινές συνθήκες ζωής, τελειώς απαράδεκτη. Όλοι όσοι εμελέτησαν τα θέματα πιστεύουν σήμερα ότι τα καυτά παγκόσμια προβλήματα, όπως είναι η προστασία του περιβάλλοντος, η πληθυσμιακή έκρηξη, η βελτίωση της παγκόσμιας υγείας, ιδίως

στις υπό ανάπτυξη χώρες, και γενικά η βελτίωση της ποιότητας ζωής, δεν μπορούν να λυθούν χωρίς την ενεργό συμμετοχή της γυναίκας.

Επί πλέον, τώρα τελευταία, έχει πεθεί στο προσκήνιο το θέμα και ως θέμα δημοκρατίας, δηλαδή δεν θεωρείται πια κατά τη σημερινή αντίληψη της έννοιας της δημοκρατίας ότι μπορεί να υπάρχει δημοκρατία όταν ο μισός πληθυσμός οποιασδήποτε χώρας είναι σε κατώτερη μοίρα από τον υπόλοιπο, και γενικώς όταν υπάρχουν διακρίσεις και λειτουργούν διακρίσεις εις βάρος ορισμένων κοινωνικών ομάδων. Όπως ξέρετε, άλλοτε θεωρείτο ότι μπορεί να υπάρχει δημοκρατία με διακρίσεις. Τέτοια ήταν η αρχαία αθηναϊκή δημοκρατία. Ακόμα και η Γαλλική Δημοκρατία. Και οι δημοκρατίες που λειτούργησαν μετά τη Γαλλική Επανάσταση δέχονταν, π.χ., να μην έχουν οι γυναίκες πολιτικά δικαιώματα. Δεν θεωρήθηκε αντιδημοκρατικό, όταν, σύμφωνα με τη γαλλική νομοθεσία που επακολούθησε αμέσως τη Γαλλική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ρητά εστερούοντο των πολιτικών δικαιωμάτων οι υπήρτες και οι στερούμενοι περιουσιακά στοιχεία (περισσότερα για το δικαίωμα να εκλέγονται, λιγότερα για το δικαίωμα να εκλεγούν). Οι γυναίκες δεν αναφέρονταν ρητά ως στερούμενες των πολιτικών δικαιωμάτων, αλλά θεωρήθηκε αυτόνομο και η ερμηνεία δέχθηκε ότι οι γυναίκες, φυσικά, έχουν αποκλειστεί, δηλαδή δεν έχουν πολιτικά δικαιώματα. Και όχι μόνο πολιτικά δι-

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

καιώματα, αλλά, κατά το ναπολεόντειο κώδικα, ο οποίος ίσχυσε μετά τη Γαλλία και στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης και στα Επτάνησα, η γυναίκα δεν είχε δικαίωμα ούτε να διαχειρίζεται την περιουσία της. Θυμάμαι, όταν ήμουν μικρό παιδί, ότι ο πατέρας μου συνυπέγραφε για να μισθώσει η μητέρα μου διαμέρισμα του οποίου ήταν ιδιοκτήτρια, διότι δεν είχε το δικαίωμα να διαχειρίζεται την περιουσία της μόνη της. Αυτό εθεωρείτο δημοκρατία. Και κανένα δεν σοκάρει ούτε τα παραπάνω, ούτε το γεγονός ότι η γυναίκα ήταν αποκλεισμένη ή παραγκωνισμένη στις περισσότερες εργασίες.

Αυτά όλα δεν εθεωρείτο ότι προσβάλλουν την έννοια της δημοκρατίας άλλοτε. Σήμερα όμως, δηλαδή μετά την Παγκόσμια Διακήρυξη του 1948, για πρώτη φορά η ανθρωπότητα προσπάθησε να θέσει με κοινή συνεργασία κανόνες για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Πτοημένη και κατασυντριμμένη από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, κατά τον οποίο σκοτώθηκαν 60.000.000 άνθρωποι και διαπράχθηκαν αποτρόπαια εγκλήματα στα στρατόπεδα συγκέντρωσης που μας κάνουν να ντρεπόμαστε ως άνθρωποι, καθώς και μετά τη χρήση της, πρωτοφανούς καταστρεπτικότητας, ατομικής βόμβας, η ανθρωπότητα κατάλαβε ότι πρέπει να θεθούν νέοι κανόνες για τα βασικά δικαιώματα του ανθρώπου, και ότι μέσα σ' αυτούς είναι σημαντικότερη η θέσπιση της ισότητας χωρίς καμιά διάκριση, ούτε φύλου ούτε φυλής ούτε θρησκείας ούτε πολιτικών πεποιθήσεων ούτε άλλη καμιά. Σ' αυτά τα πλαίσια της ισότητας χωρίς καμιά διάκριση και μετά τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που επακολούθησαν αυτό τον πόλεμο, φούντωσε και το γυναικείο κίνημα.

Το γυναικείο κίνημα φουντώνοντας επηρέασε τους διεθνείς οργανισμούς οι οποίοι κινούμενοι από αυτό έβαλαν τις γυναικείες διεκδικήσεις για ισότητα στην πρώτη γραμμή των προβλημάτων. Στη συνέχεια οι μεγάλοι διεθνείς οργανισμοί (ο

ΟΗΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης, η ΕΟΚ κλπ.) επηρεάζουν πάλι με τη σειρά τους το γυναικείο κίνημα, δηλαδή υπάρχει μια συνεχής αλληλεπίδραση και συνεργασία η οποία σε όλους τους τομείς των ανισοτήτων δρά, ιδιαίτερα δε στα δικαιώματα της γυναίκας είναι ενεργότατη. Από όλους αυτούς τους διεθνείς οργανισμούς οι οποίοι εργάζονται για την ισότητα έχουν ετοιμαστεί διακηρύξεις και διεθνείς συμβάσεις —οι συμβάσεις είναι πολύ ισχυρότερες από τις διακηρύξεις, εφ' όσον βεβαίως κυρωθούν από μία χώρα. Έτσι δημιουργήθηκαν διάφορα διεθνή instruments —όπως λένε αγγλικά τα διεθνή νομοθετικά κείμενα— που στοχεύουν στο να θεμελιώσουν και να προστατεύσουν διάφορες αρχές και διάφορα δικαιώματα μεταξύ των οποίων και η ισότητα, που τα Ηνωμένα Έθνη και άλλοι οργανισμοί θεωρούν ως προστατευτέα. Μεταξύ όλων αυτών των διακρατικών οργανισμών, αυτός του οποίου οι κανόνες και οι αποφάσεις είναι ισχυρότερες, είναι η ΕΟΚ.

Όπως ξέρετε, το Δίκαιο της ΕΟΚ μας δεσμεύει πλήρως, ακόμα και οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου είναι δεσμευτικές για όλες τις χώρες της ΕΟΚ. Όχι μόνο κείμενα νομοθετικά υπό τη μορφή διεθνών συμβάσεων, αλλά και μια απλή οδηγία της ΕΟΚ θεωρείται δεσμευτική για όλες τις χώρες της ΕΟΚ. Ιδιαίτερος λοιπόν μας ενδιαφέρουν διότι είναι πολύ πιο ισχυρές, πολύ πιο επηρεαστικές του δικαϊκού μας συστήματος, μπαίνουν στη νομοθεσία μας χωρίς να προηγηθεί κύρωση, ενώ οι άλλες συμβάσεις, όπως του Συμβουλίου της Ευρώπης και του ΟΗΕ, πρέπει να κυρωθούν από την συγκεκριμένη χώρα-μέλος (για να γίνουν εσωτερικός νόμος). Εκτός αυτού μας ενδιαφέρει περισσότερο διότι αύριο θα αποτελούμε μέλη μιας ευρωπαϊκής πολιτικής ένωσης και όχι μόνο οικονομικής. Επειδή λοιπόν αυτή η ένωση έχει αρχίσει να δίνει μεγάλη σημασία και στα Δικαιώματα του Ανθρώπου και στην ισότητα των δύο φύλων, γι' αυτό μας ενδιαφέρει να δούμε ποιά θα είναι η

θέση μας εκεί μέσα, ποια πρέπει να είναι και πως θα παρασκευασθούμε ώστε να μπορούμε κι' εμείς να παίξουμε τον ίδιο ρόλο που παίζουν γυναίκες άλλων χωρών της Ευρώπης —ενεργότατο σε μερικές, λιγότερο ενεργό σε άλλες— πάντως τον ενεργότερο δυνατό. Γι' αυτό και η ΕΟΚ ενδιαφέρεται να γίνουν αυτά τα σεμινάρια, διότι και εκείνη πιστεύει ότι αν οι γυναίκες είναι διαφωτισμένες —και εξαρτάται πολύ από σας τους ανθρώπους του Τύπου να επεκτείνετε τη διαφώτιση— θα μπορέσουν να συνεργαστούν σ' αυτή την προσπάθεια της ΕΟΚ για την άνοδο της Ευρώπης σε όλους τους τομείς.

Με αυτά τα λίγα που σας είπα απέβλεπα στο να σας κάνω πρώτα να εννοήσετε τη μεγάλη σημασία του ρόλου σας για την αλλαγή της νοοτροπίας όσον αφορά τη θέση των δύο φύλων, ύστερα για τη μεγάλη σημασία που έχει η διεθνής υποστήριξη αυτών των θέσεων που δεν είναι πια θέσεις λίγων φεμινιστριών αλλά παγκόσμια ιδεολογία και τέλος για την ιδιαίτερη σημασία που έχει η ΕΟΚ, σχετικά με την ισότητα των φύλων, πρώτα ως νομοθεσία και δεύτερο, ως ευκαιρία ένταξης των γυναικών στην ενεργό δραστηριότητα μέσα στα πλαίσια της.

Και τώρα αρχίζουμε με το Οικογενειακό Δίκαιο για να δούμε όχι μόνο τι απαγορεύει ο νόμος αλλά και τι συμβαίνει στην πράξη. Πρέπει να καταλάβετε ότι αυτά που θα σας πει ο κ. Δεληγιάννης ότι ορίζει ο νόμος πρέπει να γίνουν πράξη, δηλαδή πρέπει να αλλάξει η νοοτροπία των πολιτών και σ' αυτό θα συντελέσετε και σεις. Εμείς προηγηθήκαμε κάνοντας το νόμο, εσείς έπεσθε συντελώντας να γίνει ο νόμος πραγματικότητα, πράξη ζωής.

Και τώρα παρακαλώ θερμά τον Καθηγητή Κύριο Δεληγιάννη, ο οποίος είναι ένας από τους πιο διακεκριμένους Έλληνες καθηγητές στον τομέα του, να λάβει το λόγο. Ο κ. Δεληγιάννης μόχθησε πολύ γι' αυτή τη σοβαρότατη μεταρρύθμιση που έγινε στο Οικογενειακό Δίκαιο, και γι' αυτό τον ευχαριστώ θερμά και ως Σύνδεσμος, για το σημαντικό έργο που πρόσφερε.

Επειδή ο Σύνδεσμός μας αντιμετωπίζει οικονομικές δυσχέρειες παρακαλούμε τα Μέλη μας να στείλουν, το συντομότερο, την ετήσια συνδρομή τους στην ταμεία μας κ. Δέσποινα Γεωργουλάκη-Βασιλογλου (οδός Αμεινίου 33-35, 116 31 Αθήνα).

— η ετήσια συνδρομή των μελών για το 1990 είναι 2.000 δρχ. μαζί με το Περιοδικό.

— η ετήσια συνδρομή μόνο στο Περιοδικό είναι 1.000 δρχ.

— Παρακαλούμε επίσης θερμά να τακτοποιήσετε και τις τυχόν εκκρεμείς συνδρομές σας προηγούμενων ετών.